

LÍRAI JEGYZETEK

C. S. SIMON ISTVÁN

AZ ELVADULT TEMETŐ MADARAI

Mollydorfer urat zaklató feszelés fogta el, amikor lebontott szülőfaluja térségébe ért. Megállította kocsiját, de csak emlékezetében tudta megpillantani a templom tornyát, amelynek a fölszabadítók által megágyúzott harangját Burger mesterék csak nagy nehezen tudtak helyreállítani. Keservessé vált azonban annak a harangnak a hangja, mert fogolytáborba terelték, majd végtelennek tűnő kinszenvedések után szélnak eresztették őket.

A tagosítás és az elmúlt évtizedek hatására bizonytalanul, zavartan kószált a határban, ám egyszer csak biztos fogódzóként fölbukkant előtte elhagyott temetőjük elvadultsága. Mivel csak a sírkert maradt meg bölcsőhelyéből, hát arrafelé vette az irányt. Ám ott már semmi sem utalt az egykori rendezettségre, de a halvány olvasatú nevek mind ismerősek voltak a számára. Szülei sírját szorosán körbefogták az orgonabokrok, és egy jókora machónai cserje is közéjük furakodott. Földbe gyökerezett lábbal állt egy ideig, majd visszavánszorgott a kocsihoz, metszőollót kotort elő, és nekilátott az elvadult növényzet metszéséhez, visszavágásához. Madarak; búbos bankák, gerlek és verebek röpködtek körülötte, hosszan nézte a röptüket, s belekomorodott a verebek szárnyalásába, mert a lágerban esetenként csak egy véres verébcomb jutott neki a túléléshez, s a gusztustalan kis madárvégtagot falánkabban majszolta, mint korábban a meggyfapirosra érett, pácolt sonkát. Derűre ború, méghozzá milyen könnyörtelen, milyen iszonyatos.

A gallyak halomba rakása közben (mert hát ő korán, még gyermekkorában megtanulta, itt, ebben a nem létező faluban, Mollyfalván, hogy rend a lelke mindennek) egy sündisznó akadt az útjába. Törésnyi ideig egymásra néztek, majd hirtelen „begubózott” a tüskés állat, éppen úgy, mint egykor ott a rossz emléké fogolytáborban, amikor az éhségtől készleten addig simogatta, babusgatta a sünit, míg az ki nem tárulkozott, és akkor ő egy hegyes karódarabbal gyorsan fölnyársalta. Piros erecskék szivárogtak a döfés nyomán, de nem volt érkezésük a tüskék közé „botladozni”, mert ő, mohón, mint ahogy a görög-

dinnye levét szokták szürcsölni, fölhörpintette a gőzölgő vért. A nyers húson már többen is osztozkodtak.

Végigsimította tekintetével az elvadult temetőt, és erőszakos emlékeitől terhelten megindult a szomszéd falu felé, ahol csakhamar híre ment az érkezésének, többen azt is tudni vélték, hogy a temetőbe elrejtett kincsekért jött vissza . . . (Hogy ők erre nem gondoltak. Hiába, huncut a némöt . . .)

A szomszéd falu első házainál kalácsillat és halk muzsikaszó érintette meg érzékszerveit. Egy rekedtes férfihang visszafojtott indulattal olyasvalamit énekelt, hogy „Farkas kullog az erdőben . . .” A szöveget ugyan nem értette pontosan, de hatására Wolf bácsi hatalmas diófájára gondolt, s hosszan elbíbelődött a gondolattal, hogy ma már milyen óriási volna az a fa, ha el nem tüntetik a föld színéről a faluval együtt.

ÁDÁM, HOL VAGY?

Üres órámban a rádió keresőjével bíbelődve elég gyakran akadok olyan állomásra, ahonnan üzeneteket közvetítenek a balkáni örület által szétűzötték számára. A menekültek kétségbeesetten keresik a ki tudja, mire, vagyis sejtethető sorsra jutott hozzátartozóikat; szüleiket, testvérüket, kedvesüket, barátjukat. Egyszóval azokat, akikkel egykor kerekébb volt a világ, és akik nélkül most még iszonyatosabb a pusztítás.

Eltűnődve a számomra ismeretlen címzettek sorsa fölött, rádöbentem, hogy nekem is van keresni valóm. Pl. Sepse egykori érdemes polgára, aranyérmes bortermelője, a világljáró Ádám Jenő, akivel még az örület kitörése előtt találkoztam rendezett otthonában, s mondhatom, hogy ünnep volt számomra az a nap.

Később pedig arról értesültem, hogy legelőször az ő háza „cserélt gazdát”. Vajon hová ment, menekült? Milyen szívvel kelt útra az az ember, aki gyakran csomagolt, bejárta a fél világot, a Mount Everestről és a szaharai buckákról is látta a naplementét. Rokon népeink között is járt, és „vadidegen” emberekkel barátkozott. Aztán hazatért szelíd falujába, hogy utána még távolabbi tájakra menjen. Vajon hazatér-e még? Ő, aki akkor egyebek közt azt is elmondta: Sok tűzfészek van a világban, sok helyen, mint pl. Indiában is együtt él a jelen a múlttal. Olyan életformára is rábukkantam, amelyen csodálkozni lehet ugyan, de megszokni semmiképpen sem volna a számunkra lehetséges. Általában azért kedvesek voltak hozzánk a civilizáció különböző fokán álló emberek, sőt helyenként nagyon is bensőségesek. Pl. az ujugurok testvérként üdvözöltek . . . Nem sokkal hazatérésem után olvastam, hogy a távoli múltban volt is közünk egymáshoz. Egy kedves kislánnyal, újdonsült „keresztlányunkkal” le is fényképezkedett a feleségem, gyakran elővesszük azt a képet. Vajon mi lett a távolról hozott sok-sok emléktárggyal?

Szibéria vonzásának sem tudott emberünk ellenállni. – Tiszta, szűzies, a civilizációs ártalmaktól még ki nem kezdett tájak tárulkoztak föl előttem. A szibériai fenyők alatt olyan gyönyörű a fű, hogy az ember magához szeretné ölelni az egész óriási friss térséget. Tiszta és kemény a rendje az ottani életnek. A huszonöt méter magas fák csak ölesre vastagodnak, s akkor kb. százéves korukban hirtelen meghalnak. (Nem úgy, mint Közép-Ázsiában, ahol kétezer-öt száz évesnek mondott fát is láttam.) Ám újak nőnek a kihullottak helyébe, harmonikus az erdő. Későn, júliusban kezdődik a tavasz, olyankor éjszaka tizenegy órakor is süt a nap, s alighogy leáldozik, máris kel föl. Hét óra az időkülönbség Moszkvához képest. Így hát rövid kiruccanásunkról majdnem abban az órában repültünk vissza, mint amikor elindultunk. Rövid ideig tart a jó idő, a fagy birodalma az, rengetegen megfagytak, az úttörők, építők közül.

Ázsia alaposan megpakolja emlékekkel az utazót, a magamfajttát Kis-Ázsia különösképpen. Az egyik utunk a Márvány-tengerre vezetett, Rodostó (Terkiridag) közelében állapodtunk meg. Nagy volt a kihívás a számomra. A bujdosó nagy fejedelem II. Rákóczi Ferenc menedékhelyét feltétlenül látni akartam, s a kitérőt a csúszópénz, a baksis lehetővé is tette. Úgy áll ott minden, a kút, a szék, amelyet a fejedelem nem sokkal a halála előtt faragott, mint egykor, azaz mégsem, mert rengeteg a koszorú és a beírás, jeléül annak, hogy a szabadságért küzdő vezérlő fejedelmet nem felejtette el az utókor.

A fejedelem árnyékában, a többi bujdosó között természetesen Mikes Kelemen alakja is ott motoszkál, aki mint ismeretes, annyira megszokta Rodostót, hogy nem tudta felejteni Zágont. . .

ÉS Sepsét felejtheti-e a sepsei világjáró? . . . Aki ottjártamkor éppen Ausztráliába készült, de vajon hová jutott?! Erre még a rádió nem adott választ, és más sem . . . Ádám, hol vagy? – kérdezem a papírtól.

A GYÖPSORON LEFELÉ

Márton bátyánk füstszínű botjával mélyen beletúrt a supa félhomályába, s negyed óra múlva egy poros butykossal lépett ki az udvarra, ahonnan már régen kivesztek az eperfák, és a butykosból is ellillant az eperpálinka szaga. Másfajta folyadék, üzemanyag kerül majd a helyébe, mert az unokaöccse egyértelműen a tudtára adta: Ha azt akarja Marci bátyám, hogy szeptemberben fölszántsam a kertjét, akkor szerezzen egy kis naftát. Ennek akar most utánanézni, mert ásní már képtelen, pedig egykor . . . Amikor a fölszabadítók elvitték a lovát, s faluja határát is elérte a betelepülők második hulláma, a felesége hozományföldjét is úgy ásta föl. Kenyéren, hagymán és szalonnán, aprókat fogva, s a tarackot külön rendezett csíkba rakta.

Alaposan megizzadt, de hát abban a helyzetben nem tehetett mást, mert szegényszemre tehenet nem akart az ekébe fogni . . . és most sem tehet mást,

mint üzemanyagot szerezni, amennyire csak lehet, be akarja a kertet rakni télálló haszonnövényekkel, mert amint hallotta, jócskán megsaporodott a kosztosok száma.

Fordított egyet a kapuzáron, és megindult a Gyöpsoron lefelé. A szomszéd agglégénysérült kiskapuja, mint általában, most is nyitva volt, gazdája a minden mindegy állapotában téblábol már hosszú évek óta, s mivel kivinni tőle nemigen van már mit és mivel, attól sem tart, hogy valamit bevisznek hozzá, hát nem babrálja a zárat, pedig a minap is figyelmeztették, hogy az ilyen kitérülködés kihívást jelenthet a messziről jött hontalanok, esetleges házfoglalók számára. Mivel mendemondának tartotta a figyelmeztetést, csak csapott rá, mert egyébként is ő azok fajtájából való, akik a saját kárukon tanulnak, ha tanulnak, kapuzás helyett inkább megivott néhány pohár kevertet.

Az agglégény háza melletti hajlék megállította emberünket, mert amíg élt a gazdája, egy lassú mozgású öregasszony, virult a porta a sok virágtól, de újabban már ugyancsak fojtogatják a gyomok a dísznövényeket, amelyek közül a fészkes virágzatú körömvirágot tartotta a néni a legtöbbre. Mert amint mondogatta, vértisztító, javítja a keringést, enyhíti a sebfájdalmat, megszünteti a májfoltokat, és számos más bajra szolgálhat írként. A fél utcát gyógyítgatta vele a néni, de a maga bajára nem talált írt, teafőzés közben végzett a kaszás vele.

Vajon ő, az üres butykossal szeledáló, hogyan végzi. Nehezére esik-e majd búcsút inteni a házának, amely ha olykor vendégségbe ment a Tiszán túlra, vagy kényszermunkára vitték, ott lebegett a szemé előtt, álmában is vele bajlódott, de még a fölthajtott pohár alján is megjelent lángolva, pattogva . . .

A keresztutcában a feketéző az üzemanyag árát növelte, a mennyiségét megcsökkenteni akarta, gyors fejszámolást végezve, hogy az ötszáz szögölnyi kert föltúrásához nem kell egy butykossal, majd hirtelen fordulattal rávágta, hogy – egy kis gyorstüzeskedéshez is kell magának a nafta?! . . . Szöveget ütve ezzel a vén kertbarát fejében, aki hazafelé hosszan elbíbeldődött, bajlódott a gondolattal, hogy ha valóban (amint hírlik) szélnek eresztik az őslakókat, vajon képes lesz-e csóvát vetni a házára.